

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi kogumispõhimõtted

I Muuseumi missioon ja ülevaade toimepõhimõtetest

1. Muuseumi missioon.

Palamuse muuseum on ainus Eesti kihelkonnakoolide ajalugu tutvustav muuseum, mis uurib, kogub, süstematiseerib ja säilitab kihelkonnakooli ajalugu läbi O. Lutsu „Kevade”. Samuti talletab ja propageerib Oskari venna Theodor Lutsu elu ja loomingut ning Palamuse ajaloolise ja kaasaegse haldusüksuse kultuuripärandit teaduslikel, hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel.

2. Kogumispõhimõtete koostamise eesmärk.

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi kogumispõhimõtete koostamise eesmärgiks on tööjõu, aja ja materiaalsete ressursside võimalikult otstarbekas kasutamine. Kogumispõhimõtted on muuseumile abiks nii eesmärkide seadmisel kui ka avalikkusel kogudest ülevaate saamisel.

3. Muuseumi kogumistöö ajalugu.

Kogumistööga Palamuse muuseumis tehti algust 1970ndate aastate lõpul pärast ENSV Ministrite Nõukogu korraldust Palamuse Koolimuuseumi moodustamisest 24. veebruaril 1977. a. Kogumine on olnud järjepidev. Kogumistöö hõlmas esimestel aastatel enim esemeid, mis olid tarvilikud muuseumi kooliosa olmeliseks sisustamiseks. Alustati ka kooliõpikute, -tarvete ning kirjanik Oskar Lutsu teoste kogumise ja muuseumikogus arvelevõtmisega. 1980ndate aastate algul loodi alus muuseumi bonistikakogule, mis koosneb Tsaari-Venemaa, Eesti Vabariigi ja okupatsioonide aegsetest paberrahadest. 1990ndate aastate algul alustati sama temaatikaga müntide kogumise ja arvelevõtuga mündikogus. 1980ndate aastate algul alustatud fotode kogumine seostus enim Oskar Lutsu „Kevade” tegelaste prototüüpidega. Kogu täienes fotodega haridusajaloost ning Palamuse kultuurielust. 2000ndate aastate algul moodustati muuseumi auvistikogugu, mis koosneb enim

Palamuse piirkonna ajalooa seotud heli- ja videosalvestistest ning digifotodest. Palamuse muuseumi kunstikogu sai alguse 2003. aastal. Kogusse kuuluvad mitmed muuseumi ajutistel näitustel eksponeeritud tööd ning Palamuse ajaloo ja Oskar Lutsu „Kevade” temaatilised laste joonistused.

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi kultuuriväärtusega asjade abi- ja vahetuskogus on trükiseid, fotosid ja esemeid alates XIX saj lõpust kuni kaasajani.

4. Muuseumikogu üldandmed.

Muuseumikogude üldandmed seisuga 31.12.2013 olid järgmised:

- arhiivimaterjalide kogu 13 379 museaali;
- ajaloolised kogud 1855 museaali;
- auvised 155 museaali;
- fotokogu 8685 museaali;
- kunstikogu 93 museaali;
- numismaatikakogu 642 museaali;
- bonistikakogu 104 museaali;
- abikogu 6018 kultuuriväärtusega asja;
- vahetuskogu 206 kultuuriväärtusega asja.

Kokku: 24913 museaali.

Infosüsteemi MuIS oli sisestatud 20 389 museaali.

5. Muuseumi koostöövõrgustik.

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum teeb koostööd Jõgeva maakonna territooriumil paiknevate muuseumide ja kodulootubadega, Eesti ja välisriikide muuseumide, koolide, üksikisikute ja asutustega. Koostöö seisneb kogude täiendamises, näitustegevuses ja Jõgeva maakonna territooriumil tegutsevatele muuseumidele ja kodulootubadele õppepäevade korraldamises. Eesti muuseumidega osaletakse ühistes turismipakettides, arendatakse näitustegevust ning antakse välja trükiseid. Välisriikide muuseumidega seisneb koostöö kogemuste vahetamises ning ühise näitustegevuse planeerimises ja teostamises.

5.1. Jõgeva maakonna territooriumil tegutsevad muuseumid ja kodulootoad.

Jõgeva maakonna territooriumil tegutsevate muuseumide ja kodulootubade temaatika on alljärgnev:

- Anna Haava mälestustuba – Anna Haava elu ja looming;

- Betti Alveri Muuseum – Betti Alveri ja Alo Mattiiseni elu ja looming; Jõgeva linna ajalugu;
- Eeva Niinivaara muuseumituba – Eeva Niinivaara elu ja looming;
- Jürissaare Talumuuseum – ekspositsioon 20. saj alguse talumajast (ajutiselt suletud);
- Kaalumuuseum – kaalud, margapuud, vihid ning kaaludega seonduv;
- Kalevipoja muuseum – Kalevipojaga seonduv temaatika, Saare valla haridus- ja seltsielu; eksponeeritakse ka Eesti hariduselu temaatikat;
- Kuremaa lossituba – Kuremaa piirkonna minevik ja tänapäev; põllumajandusliku hariduse ajalugu Kuremaal;
- Kursi kihelkonnamuuseum – Kursi kirikumõisa ja kihelkonna ajalugu;
- Laiuse Põhikooli Muuseumituba – Laiuse aja- ja kultuurilugu;
- Luua muuseumitoad – Luua Metsanduskooli, mõisa, pargi ja paikkonna ajalugu;
- Mustvee vanausuliste muuseum – vanausuliste kultuur eile ja täna;
- Nurga koduloomuuseum – endisaegne küla (Kassinurme) eluolu;
- Paduvere talumuuseum – 18. ja 19. saj talurahva elu;
- Eesti Pressimuuseum – Eesti ajakirjanduse kujunemine algusest tänapäevani;
- Põltsamaa Ametikooli Muuseumituba – 1888. a avatud Eesti Aleksandrikooli ajalugu tänapäevase Põltsamaa Ametikoolini;
- Põltsamaa Muuseum – Põltsamaa piirkonna aja- ja kultuurilugu;
- Raja vanausuliste palvemaja – vanausuliste kultuur eile ja täna;
- Savikaupade Muuseum – savikaupade kogu ja Siimusti keraamika algusaegadest tänapäevani (ajutiselt suletud);
- Tabivere Vallamuuseum – Tabivere paikkonna ajalugu;
- Torma Valla Koduloomuuseum – Torma kihelkonna ajalugu;
- Veskimetsa talumuuseum – 19. saj ja 20. saj alguse ja keskpaiga talu lugu;
- Voore kodulootuba – Voore paikkonna ajalugu (ajutiselt suletud);
- Paalakalda vanavaraait – Lembit Paali erakogu;
- Põltsamaa toidumuuseum - ülevaade toiduvalmistamisest Põltsamaal erinevatel ajajärgudel alates aastast 1920;
- Alo Mattiiseni klaveriklass – Alo Mattiiseni klaveri hoidmine ja eksponeerimine, kaasaegsel tasemel muusikaloo ja solfedžo tundide ning koori-, ansambli- ja orkestriproovide läbiviimine;

- C. R. Jakobsoni tuba – tuba Torma Põhikoolis, kus hoitakse materjale Adam ja Carl Robert Jakobsoni tegevuse kohta;
- Samovari muuseum – Kükita palvela toetamine, vanausuliste traditsioonid (avatud suvel);
- Vaiatu muuseumituba – Vaiatu lähiajalugu;

5.2. Muuseumi koostööpartnerid välisriikides on:

- Kubalu Koolmuuseum Dundaga vallas (Läti Vabariik);
- Druviena Koolmuuseum (Läti Vabariik);
- Geilenkircheni ajaloolise klassitoaga Muuseum (Saksamaa Liitvabariik).

Nimetatud muuseumide temaatika on alljärgnev:

- Kubalu Koolmuuseum - kultuurilooliste isikutega (Ernests Dinsbergs, Krišjānis Barons, Fricis Adamovičs, Sofia Dravniece jt) seonduv temaatika; endise Kubalu koolimaja hoidmine ja säilitamine, kohaliku päritolu tööriistade ja majapidamistarvete kogumine ja eksponeerimine;
- Druviena Koolmuuseum – 19. saj lõpu ja 20. saj alguse koolielu kogumine ja tutvustamine; Druviena piirkonna elanike igapäevaelu alates 19. sajandist;
- Geilenkircheni ajaloolise klassitoaga Muuseum – ajalooliste koolitarvikute, õpikute, fotode jm kogumine, säilitamine ja eksponeerimine; Geilenkircheni linna- ja klubielu.

5.3. Muuseumi koostööpartnerid Eesti Vabariigis on:

- Oskar Lutsu Majamuuseum Tartus – Oskar Lutsu elumaja interjäär, loomingu kogumine ja emotsionaalne kajastamine; Oskar Lutsu pere ja elulugu;
- Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum – õppekirjandus, pedagoogiline perioodika, kooli- ja haridustegelaste mälestused ja kirjavahetus, koolide kroonikad ja arhiivimaterjalid, fotod koolidest ja koolitegelastest, audiovisuaalsed õppevahendid ja filmid;
- Põlva Talurahvamuuseum – muuseumi peahooneks on endine Karilatsi Algekooli hoone; koolitarvete, noorteorganisatsioonide, õppekirjanduse kogumine, koolide ajalugu Põlvamaal;
- Eesti Kirjanike Muuseumide ühingusse kuuluvad muuseumid.

II Muuseumikogu täiendamine

Kogude täiendamisel välditakse kvantiteedile suunatud ja ainult minevikule keskendunud, juhuslikku ja passiivset kogumistööd. Kogumispõhimõteteks on: kvaliteet, süstemaatilisus, järjepidevus ning aktiivsus. Kogumistöö lähtub käesolevatest kogumispõhimõtetest, mis on pidevalt ajakohased ning muudetakse kui selleks vajadus ilmneb.

2.1. Muuseumikogu hetkeseis ja täiendamisvajadus

Muuseumikogu sisaldab uurimustöid kooliajaloost, Oskar ja Theodor Lutsu loomingust, „Kevade” prototüüpidest ning ajaloolistest sündmustest Palamuse piirkonnas ja Jõgeva maakonnas. Kogutud on inimeste mälestusi koolipõlvest, õpetajatest ning ajaloolistest hoonetest. Muuseumikogude abil on võimalik saada ülevaade XIX sajandi lõpu koolitarvetest, koolis igapäevaseks elamiseks kasutusel olnud esemetest, riietusest, toitudest jm.

Muuseumikogu täiendamisvajadus tuleneb muuseumi missioonist ja arengukavast. Kogud vajavad enim täiendamist üle-Eestilise kihelkonnakoolide temaatika osas. Vähem on kogutud ka kirjanik Oskar Lutsu venna Theodor Lutsuga seotud materjali. Täiendamist vajab Oskar Lutsu „Kevade” väljaannete kogu võõrkeelsete raamatute osas.

2.2. Juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüs.

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumis hoitakse museaale hoidlas, ekspositsioonis ning selle juurde kuuluvates kappides ja töötajate tööruumides. Säilitustingimusi parandatakse pidevalt sobivate arhiivipüsivate materjalide ja otstarbekama hoiustamise teel. Muuseumi säilitustingimuste ning edasise kogumistöö tõhusamaks muutmiseks vajaks muuseum rohkem hoidlapinda. Esmaseks juurdekasvuvõimaluste parandamiseks on tarvis üle vaadata kogutud esemed ning otsustada nende vastuvõtt kogusse või soovitamise koostöö vormis teistele Eesti muuseumidele ja raamatukogudele.

2.3. Muuseumikogu analüüs ja väärtuste hindamine.

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi kogud annavad ülevaate XIX saj lõpu Oskar Lutsu „Kevade” aegsest koolielust, raamatu tegelaste prototüüpidest ning Oskar Lutsu loomingust. Kogudes on ka museaale, mis seostuvad Palamuse piirkonna ning Jõgeva maakonna ajalooa. Vähemal määral on kogutud üle-Eestilist

kooliajalugu ning Eesti ajaloo tähtsündmustega seotud materjali. Muuseumikogu moodustab tervikliku kollektsiooni, mis on tarvilik muuseumi arengukava täitmiseks.

Vajaduse tekkimisel hinnatakse museaalide ajaloolist ja kultuurilist väärtust ning arvatakse kogust vastavalt muuseumiseadusele välja.

2.4. Kogumise eesmärk.

Muuseumi kogumistöö on seotud muuseumiprogrammide läbiviimise, kodu-uurijate teenindamise, trükiste ja näituste koostamise ning museaalide säilitamisega järeltulevatele põlvedele.

2.5. Koostöö muuseumide, koolide, asutuste ja üksikisikutega.

Muuseum püüab vältida teiste muuseumide kogude kopeerimist. Koostöö vormideks on küsitlused ning teavitamine.

2.6. Muuseumi üldised kogumispõhimõtted.

- 2.6.1. Enne esemete museaalina arvelevõtmist talletab muuseum võimalikult täpselt nende kohta käiva info.
- 2.6.2. Muuseum arvestab teiste sarnase profiiliga muuseumide kogumispõhimõtetega.
- 2.6.3. Vastavalt muuseumiülestele põhimõtetele keeldub Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum annetustest mis ei vasta muuseumi profiilile, missioonile või kogumispõhimõtetele.
- 2.6.4. Muuseum ei võta vastu annetusi mille üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumi ja selle külastajate pikaajaliste huvidega.
- 2.6.5. Muuseumikogudes ei võeta arvele museaale, mida pole võimalik pikaajaliselt säilitada.
- 2.6.6. Muuseum ei kogu looduslikku ainet (v. a. kooliõpilaste koostatud herbaariumid).

2.7. Muuseumi kogumispõhimõtete sisulised kriteeriumid.

Esemete kogudesse vastuvõtmisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest:

- ajalooline väärtus (kas/kuidas aitab objekt paremini ajalugu mõista);
- esteetiline väärtus (näide meisterlikkusest);
- teaduslik väärtus (võimalus dokumenteerida ning kasutada uurimust);
- ühiskondlik või vaimne väärtus (seotus kommete, uskumuste ja tavadega).

2.8. Muuseumi poolt kogutavad teemad:

- üle-Eestiline kihelkonnakoolide temaatika kuni 1920. aastani;
- Palamuse piirkonna kooliajalugu kuni tänapäevani (Palamuse kihelkonnas, külanõukogus ja vallas tegutsenud koolid);
- Oskar ja Theodor Lutsuga seotud temaatika;
- kultuuritegevuse ja traditsioonidekeskne Palamuse piirkonna pärand.

III Muuseumi tegevust reguleerivad dokumendid

Muuseum lähtub oma tegevuses kehtivast muuseumiseadusest, ICOMi eetikakoodeksist, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi põhimäärusest, direktori käskkirjaga 15.11.2011 nr 11J kinnitatud Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi arengustrateegiast aastateks 2012-2016, muuseumi kogumispõhimõtetest, kogude korraldamise eeskirjast ning hädaolukorra lahendamise plaanist.